

Esport segur → (Re) conèixer, parlar i actuar

Guia breu

Títol: Esport segur. (Re)conèixer, parlar i actuar

Subtítol: Guia breu

© Generalitat de Catalunya

Secretaria General de l'Esport i de l'Activitat Física

Consell Català de l'Esport

Av. Països Catalans, 40-48 | 08950 Esplugues de Llobregat

www.gencat.cat/esports

Autoria

Consell Català de l'Esport - Generalitat de Catalunya

Disseny i maquetació: metodo A.P.M.P.

Dipòsit legal

B 13980-2024

Index →

Presentació	4
Context, objectius i persones destinatàries	5
Conceptes: violència, agressió i assetjament sexual	6
Formes de violència sexual	8
_Prevalença de les respostes més freqüents segons la forma de violència interpersonal contra nens, nenes i adolescents (IVAC)	10
Detecció i visibilització: <i>grooming process</i>	12
Prevenició de les violències sexuals	
_Situacions de risc i accions preventives a les entitats esportives	13
_Recomanacions per a la prevenició	17
Actuacions des de les entitats esportives	
_Pautes orientatives d'actuació davant de la revelació de casos de violència sexual	18
_Actuacions per treballar la prevenició i la detecció de la violència sexual	19
Línies i serveis d'atenció de la Generalitat de Catalunya	20
Entitats de referència i assessorament	22

Presentació

És innecessari i, a la vegada, molt necessari. I per què, aquesta dualitat? Perquè, malauradament, avui dia encara hem de publicar guies com la que teniu a les mans per dir ben alt que **volem practicar un esport lliure de qualsevol tipus de violència**. Sembla una obvietat i, per tant, innecessari que hàgim de reivindicar que volem sentir seguretat mentre gaudim del nostre esport preferit, però la realitat que tenim és una altra.

Cal vetllar perquè la pràctica esportiva i l'activitat física estiguin exemptes de violència. Per això, des d'**Esportcat** hem elaborat **aquesta guia breu Esport segur, (Re)conèixer parlar i actuar**, una actualització de la que vam publicar l'any 2020 i que volem que serveixi perquè es parli, s'actui i s'ajudi a **obrir la mirada**. A conèixer i reconèixer una problemàtica que, malauradament, és d'actualitat.

L'esport ha de ser un **espai segur i garant de drets**. A més, té la capacitat d'influir en la societat perquè genera una gran cohesió social i afavoreix la convivència. **L'esport és educatiu**, ha d'actuar com a protector per a grans i petits perquè és un bé essencial. **És salut i benestar físic i emocional** per a les persones. En tot això, la violència no hi té cabuda. I és responsabilitat de tots els agents que intervenen en el sistema esportiu d'una manera o una altra trencar el silenci i ser part del canvi que reclamem a la societat.

Per saber com intervenir adequadament davant una situació de violència a l'esport, des del Govern també **hem impulsat el Protocol marc de protecció d'infants i adolescents davant les violències en l'àmbit esportiu**, que proposa recursos i accions per a la **prevenció, la detecció i l'actuació** en aquests casos.

És un gran repte per a tothom aconseguir que aquesta guia sigui del tot innecessària. Per fer-ho possible, **hem de continuar treballant perquè l'esport sigui segur** i perquè tots els i les esportistes, personal tècnic, entrenadors i entrenadores i aficionats i aficionades només ens hàgim de preocupar de ser feliços mentre practiquem o veiem una competició esportiva.

Anna Caula i Paretas
Secretària general de
l'Esport i de l'Activitat Física
 Generalitat de Catalunya

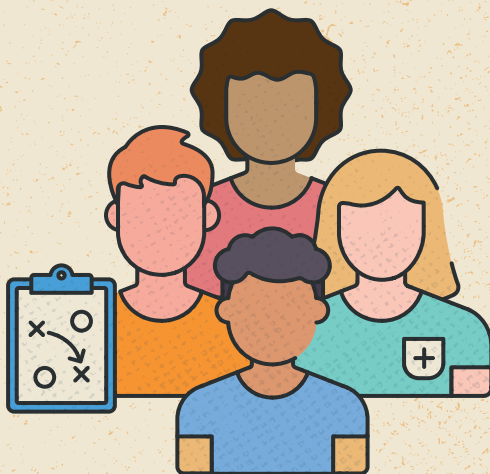
Context, objectius i persones destinatàries

El **contacte corporal** és un element essencial en l'activitat física i l'esport. La millora del rendiment de l'esportista comporta canvis i usos corporals que inevitablement impliquen contacte entre esportistes, entrenadors o entrenadores, família, personal mèdic i altres especialistes. El contacte físic, la proximitat corporal, tocar, donar copets o abraçar són accions que formen part de l'**univers conductual de l'esport**. Sense contacte físic, l'expressió dels nostres sentiments (d'alegria, de suport, d'equip, etc.) no seria la mateixa. Entrenar i competir construeix una relació mental, social i emocional entre esportistes, entrenadors i entrenadores, i entre representants i dirigents de les entitats.

Els contactes corporals, així com l'exteriorització de moltes expressions emocionals, no han de ser una acció tabú ni tampoc una acció reprimida en el món de l'esport. Tanmateix, és important reflexionar, compartir i debatre sobre aquells que considerem **contactes físics saludables i respectuosos** i aquells que constitueixen una agressió sexual en la nostra cultura esportiva.

En un món de significats canviants, la població adulta ha de ser èticament conscient i capaç de **reconèixer els comportaments inapropiats** i tenir la capacitat i el valor d'actuar. **Les violències sexuals afecten la infància, l'adolescència, joves i persones adultes i tenen un impacte emocional i jurídic diferent en cada edat i cada persona.**

Aquesta guia s'adreça a tots els agents que formen part del sistema esportiu: pares i mares, professorat, personal tècnic, d'administració, de manteniment de les instal·lacions esportives, esportistes, personal directiu i altres persones amb responsabilitats en l'àmbit de l'esport per a infants i adolescents. Vol esdevenir una eina de referència per a la prevenció, la detecció i l'**abordatge de la violència sexual en contextos esportius** per tal de fer un esport català segur i lliure de violències sexuals en totes les seves manifestacions.

Conceptes: violència, agressió i assetjament sexual

L'Organització Mundial de la Salut (OMS) defineix la **violència sexual** d'aquesta manera: «tot acte sexual, la temptativa de consumir un acte sexual, els comentaris o les insinuacions sexuals no desitjats, o les accions per comercialitzar o utilitzar de qualsevol altra manera la sexualitat d'una persona mitjançant coacció per part d'una persona, amb independència de la relació d'aquesta amb la víctima, en qualsevol àmbit, inclosos la llar i el lloc de treball». La Llei 5/2008, del dret de les dones a erradicar la violència masclista¹, defineix els conceptes següents:

Violència sexual:

«acte de **naturalesa sexual no consentit**, inclosa l'**exhibició**, l'**observació** i la **imposició**, per mitjà de **violència**, d'**intimidació**, de **prevalença** o de **manipulació emocional**, de **relacions sexuals**, amb independència que la persona agressora pugui tenir amb la dona o la menor una relació conjugal, de parella, afectiva o de parentiu». La definició es fa extensiva als actes no consentits pels homes adults o menors d'edat. El terme violència sexual també s'aplica com a concepte paraigua per descriure comportaments o actes contra una persona que contenen un element sexual i que, en certa manera, n'erosionen o perjudiquen la dignitat i l'autonomia. Així doncs, la violència sexual no es limita només a comportaments físics o de contacte, sinó que també engloba actes i comportaments no reconeguts per la llei com a delictes.

Agressió sexual:

«ús de la **violència física i sexual** exercida contra les persones determinada per l'ús premeditat del sexe com a arma per **demostrar poder** i abusar-ne».

Assetjament sexual:

«comportament verbal, no verbal o físic **no desitjat**, d'**indole sexual**, que tingui com a objectiu o produeixi l'efecte d'**atemptar contra la dignitat de la persona** o de crear-li un **entorn intimidatori, hostil, degradant, humiliant, ofensiu o molest**».

¹Llei 5/2008, del dret de les dones a erradicar la violència masclista. DOGC 5123, de 02/05/2008
<https://portaljuridic.gencat.cat/ca/document-del-pjur/?documentId=491383>

La Llei Orgànica 10/2022, de garantia integral de la llibertat sexual², va eliminar el delictes d'**abús sexual** del Codi penal. Actualment qualsevol acte que atempti contra la llibertat o la indemnitat sexual d'una persona fet sense el seu consentiment és constitutiu d'un delictes d'**agressió sexual**.

La **violència sexual a l'esport**³ es defineix com un comportament envers un individu o un grup que inclou **comportaments sexualitzats** (verbals, no verbals o físics) **amb intenció o sense, legal o il·legal, basats en un abús de poder i confiança** i que és considerat per la víctima o per un espectador com a **no desitjat o coercitiu**. Tot i que l'autoria de les violències sexuals a l'esport en la gran majoria de casos és masculina, diversos estudis europeus recullen testimonis d'esportistes que han patit violències sexuals per part de dones quan encara eren menors d'edat.

²Llei Orgànica 10/2022, de 6 de setembre, de garantia integral de la llibertat sexual. BOE núm. 215, de 07/09/2022. <https://www.boe.es/eli/es/lo/2022/09/06/10/con>

³Alexander, K., Stafford, A., i Lewis, R. (2011). The experiences of children participating in organized sport in the UK. Edinburgh: Dunedin Academic Press, pàg 61. https://www.pure.ed.ac.uk/ws/portalfiles/portal/7971883/experiences_children_sport_main_report_wdf85014.pdf

Formes de violència sexual

Segons dades extretes del **projecte europeu VOICES** for truth and dignity⁴, en l'àmbit esportiu es produeixen les següents formes de violència sexual:

Violència sexual sense contacte físic

Fer **acudits sexistes**, bromes o insinuacions de caràcter sexual.

Cridar d'una manera que suggereixi **sexualització**.

Preguntar sobre qüestions **intimes** del cos, la roba o la vida privada.

Fer **observacions suggeridores**, mirades i missatges amb contingut sexual.

Fer **comunicacions** (trucades telefòniques, correus electrònics, etc.) **de contingut sexual** i de caràcter ofensiu.

Ús de **material pornogràfic al centre esportiu** de treball o d'imatges o fotografies de contingut sexual explícit.

Violència sexual Comportaments transgressors

Apropament inadequat.

Contacte inadequat.

Tocaments inadequats als entrenaments.

Massatges inadequats.

Convidar l'esportista individualment a casa, fer un àpat, una beguda, anar al cinema.

Exhibir-se i/o masturbar-se davant la persona afectada.

Pressionar, de manera insistent, per tenir **trobades sexuals**.

Fer **comentaris sexuals** ofensius.

Obtenir **imatges de parts intimes** del cos d'una persona.

Requeriments de favors sexuals que condicionen la promoció o la permanència al club/equip.

Violència sexual amb contacte físic

Fer **petons** no desitjats.

Fer **carícies sexuals** no desitjades.

Mantenir **contacte físic** de naturalesa **sexual no desitjat**.

Intentar fer actes sexuals no desitjats.

Arraconar o **perseguir** algú amb proposicions o conductes sexuals.

Fer **actes sexuals** amb penetració **sense** el **consentiment** de la víctima amb o sense coerció.

⁴VOICES for truth and dignity. Projecte Erasmus+ Sport 2016-2018. <http://voicesfortruthanddignity.eu/es/>